

Imkeren in de groene omgeving (7)

Het Boskoopse boomteeltgebied

Bestuiving parelbes (*Pernetia mucronata*), de forsere mannelijke planten staan tussen de vrouwelijke

Henk van der Scheer

Boskoop is een middelgrote gemeente in Zuid-Holland, midden in het Groene Hart en ligt aan beide oevers van de gekanaliseerde rivier de Gouwe. Boskoop is nationaal en internationaal bekend om zijn boomkwekerijen. Daarvan liggen er ongeveer 775 verspreid over 1100 hectare, omgeven door vele honderden kilometers waterwegen en sloten voor drainage.

Ontginning

In de 12e eeuw werden de woeste gronden van het huidige Boskoop in cultuur gebracht als een zogenaamde cope-ontginning. Een cope is een contract om een gebied (perceel) te mogen ontginnen. Het woeste land werd volgens een vaste maatvoering door de grondeigenaren uitgegeven, waarna het door een zogenaamde coper in kavels werden verdeeld onder kolonisten, die de gebieden vervolgens ontgonnen. De ontginners groeven parallelle sloten voor waterafvoer. Langs de achterzijde werd een dwarsloot of dwarsdijkje (de achterkade) aangelegd. Dit om te voorkomen dat water van het hogere onontgonnen veengebied op het land voor problemen zou zorgen.

Veen

Bepalend voor de ontwikkeling van Boskoop is de ligging op een dikke veenlaag. Die is in de loop van vele eeuwen ontstaan, net als de rest van het Groene Hart. Anders dan elders, is daaruit in Boskoop nooit op grote schaal turf gewonnen. Overal in het Hollandse binnenland werden de veengronden langs een riviertje uitgezonderd van vervening want dat veen deugde niet echt voor turf. Om de bodems voor de boomkwekerij te verhogen en geschikter te maken is er, naast opgebaggerde grond uit de sloot, altijd veel grond van buiten over het water aangevoerd ('opgevaaren' grond). Zo ontstonden langwerpige smalle eilanden omgeven door brede sloten. In het veenweidegebied (zie augustusnummer) zijn de sloten over het algemeen smal.

Sloten

Boskoop levert vanwege de talrijke boomkwekerijen en vele sloten een aparte aanblik op. Opmerkelijk is dat maten in het Boskoopse kwekerijgebied nog steeds worden uitgedrukt in de Rijnlandse roede, een oppervlaktemaat van 14,19 m² en ook een lengtemaat van 3,76 m. Die maten gelden dan voor de omvang van een kwekerij of de plantafstand tussen laanbomen, al is deze cultuur ondertussen verhuisd naar o.a. Noord-Brabant. Tot voor kort ging veel van het vervoer in Boskoop over het water, vaak met houten schouwen. Later besloot men, vanwege de bouw van loods en kassen, de mechanisatie en de komst van zwaar vrachtverkeer, de sloten te dempen en stukken land samen te voegen. Dat is eenvoudiger op de moderne kwekerijen in het buitengebied.

De Boskoopse sloten bevatten veel vis. In het voorjaar zijn fleurig door de vele dotterbloemen. De fuut is er opvallend talrijk.

Boomteelt

De bodem onder Boskoop blijkt prima voor het telen van gewassen. Eeuwenlang heeft Boskoop zich toegelegd op aardbeien, fruit en fruitbomen, met name appels. Niet voor niets is er een appelras 'Schone van Boskoop' (= 'Goudreinet'), maar ook een druivenras 'Glorie van Boskoop'. In het oude deel van Boskoop zijn tegenwoordig veel kwekerijen gespecialiseerd in potcultures van o.a. parelbes (*Pernetia mucronata*). In het gebied daar omheen worden vaste tuinplanten en sierheesters gekweekt zoals conifeertjes en in jong stadium niet-bloeiende heesters, o.a. magnolia's, spierstruiken (*Spirea*), clematissoorten en sneeuwbal (*Viburnum*). Sneeuwbal is nogal gevoelig voor bodemmoetheid, veroorzaakt door aaltjes. Die worden bestreden door in het jaar voor de teelt van de sneeuwbal, afrikaantjes (*Tagetes*) in te zaaien. Die bloeien in het najaar, een rijke stuifmeeldracht voor de bijen. Veel van de gekweekte bomen worden als stek verkocht. Bedrijven specialiseren zich op gewasgroepen, maar ook op wijze

van vermeerdering. Sommige gewassen kun je zaaien (laanbomen, rozenonderstammen, bosplantsoen). Daarnaast zijn er gespecialiseerde vermeerderingsbedrijven die alleen maar stek maken of vruchtbomen enten of oculeren. Men verkoopt dat als plantgoed aan andere handelskwekerijen om daar verder geteeld te worden voor de groothandel, tuincentra en hoveniers.

Boomkweker, imker, natuurbeheerder

Maap Groenendijk is boomkweker in ruste met een passie voor bijen en natuur. Hij woont nog steeds in zijn ouderlijk huis langs de Gouwe en nam indertijd de kwekerij van zijn vader over. In eerste instantie vormde hij die om tot een bloemkwekerij met verkoop (door zijn vrouw) aan huis. Naast de middelbare tuinbouwschool in Boskoop had hij ook die in Aalsmeer met succes gevolgd. In die periode leerde hij zijn vrouw kennen, afkomstig uit een familie van bloemkwekers in Aalsmeer. Later specialiseerde Maap zich alsnog in het kweken van beshulst (*Ilex aquifolium* 'J.C. van Tol'), naakte (= bladverliezende) hulst (*Ilex verticillata*) en liguster met grote zwarte bessen. Daarbij hielpen de bijen hem. Ruim zes jaar geleden verkocht Maap het grootste deel van zijn land aan een projectontwikkelaar, maar door de recessie is woningbouw nu niet aan de orde. Hij mag tot nader besluit zijn voormalig land (ongeveer 2 ha) naar eigen inzicht beheren. Daarop staan nu twee bijenstallen, voor ongeveer 20 bijenvolken. Langs de lange rand van het kavel heeft hij een hele rij wilgen geplant. Ook een deel van de oude beplanting staat er nog en veel kruiden zoals wilgenroosje en reuzenbalsemien laat hij welig tieren. Een stukje van een dwarsslot is herschapen tot een kikker- en salamandervijver en daarin lieten de kikkers zich tijdens mijn bezoek duidelijk horen. In de sloot naast het kavel zwemmen grote karpers. Dat 'natuurgebiedje' is eigenlijk met geen pen te beschrijven; dat moet je zien om te ervaren hoe mooi het is. Maap is nu naar eigen zeggen met hart en ziel natuurbeheerder en imker.

Imkeren in Boskoop

Tot vorig jaar was Maap jarenlang voorzitter van de NBV-afdeling Hollands Midden. Nu legt hij zich toe op educatie en voorlichting over bijen. De schuur achter het woonhuis is omgetoverd tot een lokaal voor het ontvangen van groepen en het geven van lessen bijenhouden. Dat samen met de tuin en het enthousiasme van Maap maakt een bezoek de moeite waard. Tijdens ons gesprek wordt hij driemaal opgebeld voor het leveren van bestuivingsvolken bij besheesters zoals hulst en parelbes.

De meeste volken stonden niet bij huis, maar waren verhuurd voor bestuiving van fruit. Die verhuur wordt in principe door de vereniging geregeld en die krijgt daarvoor een deel van het bestuivingsgeld. Door die gezamenlijke aanpak kan voor de bestuiving van boomkwekerijgewassen per volk bijna tweemaal zoveel worden gevraagd als voor de bestuiving van fruit.

Maap imkert met Buckfastvolken. Die zijn zwermtraag en vragen daardoor minder aandacht in de zwermperiode. In het verleden kocht hij raskoninginnen in Denemarken. Nu wil hij jonge koninginnen laten bevruchten op Marken. Normaal slingert hij voor half juli en oogst van elk van 16 productievolken ongeveer 2,5 honingbak vol honing.

Direct na het afhalen van de honing worden de volken tweemaal behandeld met mierenzuur via de sponsdoekmethode. In de winter wordt oxaalzuur verdampt in de volken. Een aantal jaren

Bladverliezende hulst (*Ilex verticillata*) met als 'akkerrand' phacelia langs de waterkant

Oogst van naakte hulst (*Ilex verticillata*)

Sneeuwbes (*Symphoricarpos albus*)

geleden kreeg Maap te maken met tamelijk veel wintersterfte. Achteraf gezien wijt hij dat toch aan een slechtere bestrijding van varroa. De afgelopen jaren was die sterfte zeer beperkt, ondanks het feit dat zijn volken parelbes bestuiven en dat gewas (vóór het zichtbaar worden van de bloemknoppen of na de bloei) wordt bespoten met imidacloprid ter bestrijding van luizen.

Mijtenvangplaten?

Tenslotte attendeert Maap mij nog op het volgende: in de kwekerij worden insecten vaak bestreden met zogenaamde vangplaten. Die lokken de mannetjes door de geur van feromonen op de platen. Hij vraagt zich al lange tijd af of zoiets ook niet is te ontwikkelen voor de bestrijding van varroamijten. In dat geval niet de mannetjes lokken, maar de vrouwtjes. Zo blijft er zelfs voor Maap nog wat te wensen over.